

לקוטי תורה

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

פרשת כי תצא

תשפ"ה

ד"ה "כי ההרים ימושו"

לקוטי תורה כי תצא, דף מ עמודה א

לומדים יקרים,

השבוע מתפרסם השיעור הראשון של הביאור לד"ה "כי ההרים ימושו"
לפרשת כי תצא, שכבר התפרסם בעבר. כרגיל, בנוסף לחוברת על פרשת
השבוע מתפרסמת חוברת בשיעורי חסידות של הרב, והשבוע מתפרסם
הביאור על ד"ה "אז ירננו" מספר 'אתהלך - לאזניא'.

תוכן העניינים

- 3.....האבות הם בחינת הרים
- 6.....בזמן שאין מקדש, כנסת ישראל בבחינת נפילה
- 9.....פנים ואחור בנפש
- 11.....פנים ואחור: בית המקדש וחורבנו

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

"כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה'". הנה הרים נקראו האבות, וכן במדרש רבה בחוקותי על פסוק זה **"כי ההרים ימושו"**. וכמו שכתוב: **"שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ"**. והוא על דרך משל, כמו הר שיוצא מכדור הארץ שהוא שטח שוה וממנו משפע ועולה עד לשמים, כמו ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים, כך הנה האבות הם בחינת הרים לכנסת ישראל, שהוא בחינת **"הארץ הדום רגלי"**, לנטלה ולנשאה עד רום המעלות. ועל זה נאמר: **"מי יעלה בהר ה'"**. והנה אין קורין אבות אלא לשלושה, שהם: אברהם יצחק ויעקב.

האבות הם בחינת הרים

ובמישור הזה יש הרים שמגיעים גבוה יותר, קרוב יותר לשמים, הם אותם יחידים שהם מעל ומעבר - אלו האבות. ועל זה נאמר **"מי יעלה בהר ה'"**, אותו עניין כמו האבות יש בפסוק **"מי יעלה בהר ה'"**, מי שמגיע קרוב יותר אל הקב"ה. באותו אופן יש כאלה שהם באמת הגיעו קרוב יותר לשמים, ולכן הם נקראים הרים, מפני שהם מוגבהים הרבה מעל המישור של סתם אדם.

והנה, באופן כללי, אין קורין אבות אלא לשלושה, שהם: אברהם יצחק ויעקב. כשאנחנו מדברים על זכות האבות או מזכירים את האבות, אנו מתכוונים רק לשלושה: אברהם יצחק ויעקב, למרות שמבחינה ביולוגית יש לעם ישראל עוד אבות;

אם מישהו עושה את הרשימה, יוצא שלעומת אברהם, יש למשל את בתואל שהוא גם כן אב שלנו, לעומת יצחק יש לבן שהוא גם כן אב שלנו. לפעמים כשמסתכלים על הילדים נראה שאפשר להיזכר שלא כולם (אני לא יודע אם יש לזה מילה בשפה אחרת) מה שקוראים בידיש **"געראטן"** - כשמישהו הוא מעין התבנית של אב קדמון, אז לפעמים נראה לי שפה ושם אנחנו מוצאים כמה אנשים

"כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט אמר מרחמך ה'". הנה הרים נקראו האבות, האבות נקראו הרים, וכן במדרש רבה בחוקותי על פסוק זה עצמו של **"כי ההרים ימושו"**, ובעוד כמה מקומות, נאמר על זה שזה האבות. וכמו שכתוב: **"שמעו הרים את ריב ה' והאיתנים מוסדי ארץ"**, והוא מפרש: הרים אלו האבות. מהיכן בא הדימוי הזה של האבות בתור הרים?

והוא על דרך משל כמו הר שיוצא מכדור הארץ שהוא כדור הארץ הוא מעיקרו שטח שוה, וממנו משפע ועולה עד לשמים, כמו ההרים הגבוהים אשר תחת כל השמים. כדור הארץ הוא פחות או יותר ישר בסך הכל, ומתוך המישור הזה מתרומם משהו שמגיע גבוה מאוד, וזהו הר. כך הנה האבות הם בחינת הרים לכנסת ישראל, שהוא בחינת **"הארץ הדום רגלי"** לנטלה ולנשאה עד רום המעלות. מדבר כאן על כנסת ישראל, על הכלל, על המכלול, על כללות ישראל, שהיא הארץ, ויש בתוך הכלל הזה גם הרים. אותם יחידים יוצאי דופן, שהם ההרים, הם מרוממים את כל המישור הזה. יש מישור,

ששלוש בחינות אלו הם המנשאים ומעלים את כנסת ישראל, שהם כללות כל נשמות ישראל, להתכלל באור אין סוף ברוך הוא ממש. וכמו שכתוב: "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני", שבחינת שמאל הוא בחינת רשפי אש האהבה, היא המעלה את הראש והמוחין של כנסת ישראל. ובחינת "ימינו תחבקני" כמשל המחבק את חברו מגבו, והיינו שמגביה ומעלה אפילו בחינת אחוריים וחיצוניות של נשמותיהם.

רשפי אש האהבה, היא המעלה את הראש והמוחין של כנסת ישראל.

פה יש דימוי שהוא לא רגיל, שהוא מדבר על זה ששמאל הוא בחינת האהבה. כרגיל, אנו מדברים על צד השמאל שהוא בחינת הגבורה, בחינת מידת הדין, בחינת פחד יצחק. אבל בהקשר הזה ברור מדוע מופיע הדימוי הזה דווקא. בציור הרגיל של הדברים יש כאילו יד אחת שהיא עשויה להגנה ויד אחת שעשויה לנתינה או לפעולה, ויד שמאל היא בחינת הגבורה שהיא בחינת היד המגוננת, בזמן שיד ימין היא היד הפועלת. אבל כאן, מכיון שאנו מדברים על חיבוק - "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני", פירושו של דבר שאנו מדברים על שמאל וימין ששניהם הם בבחינה של אהבה. מהו הצד של שמאל וימין בבחינה של אהבה? בעניין זה מבואר בכמה מקומות שהוא מחלק בזה בין אהבה כמים ואהבה כאש; יש אהבה שהיא בבחינה של חסד ויש אהבה שהיא בבחינה של גבורה. חלוקת הפנים ביניהם היא: אהבה בצד הטיפוסי שלה צריכה להיות אהבה בבחינת חסד שהיא הבחינה הזו של הנתינה, של היציאה מבפנים החוצה. אבל יש גם אהבה שהיא לוחטת והיא האהבה שבמובן מסוים היא גם מכלה. אהבה זו מכלה את האדם, היא אהבה של כלות הנפש, של הצימאון, של הגעגועים. אהבה

שהם הרבה יותר מזכירים את האבות מהצד ההוא מאשר מהצד הזה, יש בוודאי כאלה...

בכל אופן, כשאנחנו אומרים אבות אנחנו מדברים רק על השלושה, אברהם יצחק ויעקב, מפני שכל אחד מהם הוא מהות. היותם אבות איננה רק פרט ביולוגי אלא האבות הללו הם באמת בסיסים, יסודות, עקרונות, ואינם כמו אבות אחרים שאפשר לקרוא להם רק אבות מבחינת הביולוגיה בלבד. יש אבות ביולוגיים ויש אבות שהם אבות של ממש. וזה נכון בכל מיני מקומות, לא רק משום שהייחוס הזה הוא יותר יפה מאשר הייחוס השני, אלא בעיקר משום שהנקודה של האבות היא שהם ממשיכים להיות בעלי משמעות עבור הבנים.

ששלוש בחינות אלו, של אברהם, יצחק ויעקב, שהם בבחינה של מידת החסד, מידת הגבורה ומידת התפארת, הם המנשאים ומעלים את כנסת ישראל, שהם כללות כל נשמות ישראל, להתכלל באור אין סוף ברוך הוא ממש. מפני שהם מעלים את כל הצאצאים שלהם לדרגה גבוהה יותר, וכל ישראל יכולים להיסמך ולהיבנות על גביהם.

וכמו שכתוב: "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני", שבחינת שמאל הוא בחינת

משהו בעצם מהותה שהיא לא זקוקה לדברים, מפני שהיא נותנת לעצמה, ויש בזה אריכות גדולה.

הוא מדבר פה על "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני" שבשניהם מדובר באהבה, אלא יש אהבה בבחינת שמאל ואהבה בבחינת ימין. אותה אהבה שהיא בבחינת שמאל היא "תחת לראשי", מפני שבחינת רשפי אש האהבה, היא המעלה את הראש והמוחין של כנסת ישראל. מכיוון שהיא תחת לראשי אז היא כאילו עשויה כדי להרים את הראש, או במובן הפנימי זו אהבה שמרוממת את הצד הפנימי, הרוחני, העליון, של כנסת ישראל כדי להגיע למדרגה גבוהה יותר.

ובחינת "ימינו תחבקני" כמשל המחבק את חברו מגבו, יש מאמרים שבהם הוא נכנס יותר לדימוי הזה – היד החובקת היא יד שבדרך כלל מחבקת מאחור ולא מלפנים. הוא רוצה לומר שדווקא האחיזה של "וימינו תחבקני" היא זו שמגיעה לא רק לצד הפנים אלא לצד האחר, לצד האחוריים. והיינו, זאת אומרת, שהוא מגביה ומעלה אפילו בחינת אחוריים וחיצוניות של נשמותיהם. בצד הזה יש הגבהה והעלאה לא רק של הפנימיות אלא גם של החיצוניות. אם בחינת "שמאלו" מעלה רק את "תחת לראשי", "ימינו תחבקני" לעומתה, מושכת את כל כולי, אפילו את החלק הזה שהוא חלק האחוריים, חלק החיצוניות.

הצירוף הזה קשור לשני הדברים. באופן יותר פנימי: האהבה של ההתלהבות, מלעיטה לא רק את החלק האמוציונאלי אלא מביאה גם להתרוממות הנפש אפילו

מבחינת החסד שהיא כל כולה חסד היא אהבה שכולה נתינה ואין בה מצד עצמה תשוקה נגדית לקחת. אהבה מבחינת גבורה היא אהבה שרוצה דברים, היא שואפת לדברים אף על פי ששתי הבחינות הללו הן שתיהן בחינות של אהבה כיוון שהן קשורות ליחס חיובי, ליחס שאני רוצה להיות עם, אני רוצה את, וכיוצא בזה, עם כל זה, הסוג האחד של אהבה הוא כולו נתינה ובסוג השני יש אותו דבר שיש במידתהגבורה שהוא הבחינה של השאיפה, הצימאון והגעגועים. בצד מסוים היחס הכללי של חסד מול הגבורה זה יחס של שתי תנועות, יש תנועה אחת שהיא ממני והחוצה, תנועה צנטריפוגלית, ויש תנועה צנטריפטאלית שהיא מן החוץ אלי. בחינת הגבורה כל כולה שייכת לבחינה הזו של ההתכנסות, של כניסת הדברים מן החוץ פנימה, לעומת זאת בחינה של החסד היא כולה נתינה החוצה. יש אהבה שבה אני רוצה דבר מסוים, ואני רוצה להבליע אותי אל תוכי, אני רוצה שהוא יהיה שלי, שהוא יהיה קנייני, בתוכי, וכל כיוצא בזה. יש אהבה שהיא בבחינת חסד שהיא אינה זקוקה לזה, אלא היא כל כולה נתינה והיא אינה קשורה לעניין הזה של הלקיחה ושל החמדה. יש צדדים, ועל זה יש בהרבה מאוד מאמרים, היחס הזה של כאש וכמים הוא לא יחס פשוט של מעלה ומטה או של טוב ורע. הוא קשור במידה מסוימת גם לאינטנסיביות של רגש; אהבה כאש היא אהבה אינטנסיבית ואהבה כמים היא אהבה פחות אינטנסיבית, היא לא רק פחות לווהטת היא גם פחות פעילה, יש

והנה אמרו חז"ל: מפני מה לא נאמר נו"ן ב"אשרי"? מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, שנאמר: "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל". ואף על פי כן חזר דוד וסמכה ברוח הקדש, שנאמר: "סומך ה' לכל הנופלים". והעניין, דכתיב: "ותפול לפני רגליו", שבזמן שאין בית המקדש קיים כנסת ישראל היא בבחינת נפילה.

והנה להבין זה איך הוא למעלה בכנסת ישראל דלעילא אין די באר, אך למטה בכללות נשמות ישראל בירידתה להתלבש בגוף האדם בנפש הבהמית יובן.

זה כאילו יוצא שבין המ"ם והסמ"ך יש איזה נו"ן עלום, והנו"ן הזאת היא נו"ן של נפילה, ולגבי הנו"ן הזו יש כאילו רימז, שהוא ממשיך אותו באות סמ"ך – "סומך ה' לכל הנופלים". למרות שנפילה לא נזכרת, בכל אופן באות סמ"ך יש איזכור של העניין הזה של ההתרוממות מן הנפילה. על העניין הזה יש יותר מספר אחד שנכתבו על המשמעויות של האותיות. יש אותיות שנחשבות לניטרליות ויש אותיות שנחשבות לאותיות של מעלה ואותיות של מטה, וזה תלוי בצורתן, בשימושן ובעניינן של האותיות הללו. יש אותיות שיש להן כתר ואותיות שאין להן כתר- זה בולט במיוחד בכתיבה המסוגנת של ספרי תורה, - שם האותיות הן בעצם הרכבות של מספר מסוים של אותיות יסוד. למשל, יש אותיות יסודיות כמו למשל דל"ת; אבל ה"א היא לא אות יסודית אלא היא דל"ת, מציירים את האות דל"ת והרגל של הה"א הוא (תלוי בסוג הכתב לפעמים ו"ו הפוכה, לפעמים יו"ד הפוכה. יש הבדל באיזה מקום הוא כתוב כך או אחרת כיוצא בזה, האות טי"ת גם בנויה בצורה הזו, כצירוף של שתי אותיות שבנויות יחד. האות חי"ת, האשכנזית לפחות, עשויה משתי זי"ן שמצורפות זו לזו או מהאות וא"ו

במובן האינטלקטואלי שלה; האהבה האחרת, שהיא בעצמה פחות תובענית, יכולה להגיע רחוק יותר, והיא יכולה להגיע אפילו לאותם חלקים שהם החלקים הפחות חשובים, הפחות נוגעים, שגם הם באים לידי התרוממות.

זה היה העניין של ימין, שמאל ואמצע - זה אברהם, יצחק ויעקב, בחינת האבות, שהם מרימים את כנסת ישראל, שהוא אותה בחינה של "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני".

בזמן שאין מקדש, כנסת ישראל בבחינת נפילה

והנה אמרו חז"ל: מפני מה לא נאמר נו"ן ב"אשרי", הרי המזמור של אשרי יש בו א"ב, הוא מזמור אלפביתי, חוץ מזה שחסרה בו האות נו"ן, מדוע? הגמרא אומרת, מדוע לא נאמרה האות נו"ן, מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, שנאמר - וזה פסוק ממקום אחר - "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", מכיוון שיש פסוק כזה, לכן הנו"ן היא סמל, הנו"ן היא אות של נפילה, ולכן אין נו"ן באשרי. וההמשך שם הוא: ואף על פי כן חזר דוד וסמכה ברוח הקדש, שנאמר "סומך ה' לכל הנופלים". פה יוצא דבר מוזר, אף על פי שהנופלים לא כתובים שם בפסוק הקודם,

אחד הסמלים והדימויים של כנסת ישראל בכללה.

יש העניין של אסתר שיש בה "ותיפול לפני המלך", שבזמן שאין בית המקדש קיים כנסת ישראל היא בבחינת נפילה. ולכן יש העניין הזה של "נפלה בתולת ישראל". יש עניין כזה שמופיע בצד אחר "סוכת דוד הנופלת". כל אלה הם ביטויים לאותו עניין עצמו, לנפילה של כנסת ישראל, שהוא העניין של הגלות שהיא נפילתה של כנסת ישראל.

והנה להבין זה איך הוא למעלה בכנסת ישראל דלעילא אין די באר, מכיוון שאנו מדברים בכנסת ישראל שבפנימיותה היא ספירת המלכות, אנו אומרים שבזמן הגלות יש ירידה של כנסת ישראל שהיא המלכות האלוקית, השכינה, שהיא במדרגת נפילה. כאן הוא לא רוצה להיכנס לכל הנושא הזה של "שכינתא בגלותא" ולעניין הזה של ירידת המלכות ונפילתה. הוא מדבר על הנושא הזה במקומות אחרים, אבל כאן זה לא עניינו ולכן הוא רק מזכיר את זה.

אך למטה בכללות נשמות ישראל בירידתה להתלבש בגוף האדם בנפש הבהמית יובן העניין הזה. אנו יכולים לדון על כנסת ישראל דלעילא, שזה בעצם אותו דבר בעצמו אבל בראייה קוסמית, ראייה שלו כפי שהוא בעולמות עליונים - ירידת המלכות, נפילת המלכות, רגליה יורדות מוות וכל מה ששייך בזה, זהו צד אחד. בזה הוא לא רוצה לעסוק, הוא רוצה לעסוק בכנסת ישראל דלתתא, בכנסת ישראל במובן הזה של כלל נשמות ישראל,

וזי"ן, וגם בזה יש הבדל איפה זה כתוב, בתפילין, בספרי תורה, אם זה כתוב על ידי וא"ו זי"ן, או זי"ן זי"ן. בכל אופן, יש צורות יסודיות, והצורות היסודיות הללו יש להן משמעויות בפני עצמן. בכתב המסוגנן של התורה, למשל, נו"ן הוא זי"ן עם רגל, - היא מצוירת כמו זי"ן עם בסיס. מכל מקום, לכל אות יש משמעות, והנו"ן לא נזכרת ב"אשרי".

כל זה היה קטע מהגמרא, והעניין, דכתיב, זה כתוב במגילת אסתר, "ותפול לפני רגליו", מוזכר בכמה וכמה מקומות שמגילת אסתר כאילו נקראת כולה בקריאה כפולה; בדרך כלל אמרו על זה, שיש במגילה חלוקה בין "המלך" לבין "המלך אחשורוש", ובכל מקום שכתוב "המלך אחשורוש" זהו המלך אחשורוש, אבל במקומות שכתוב במגילה "המלך" הוא דו משמעי, הוא מלך של מטה ומלך של מעלה. ואם מסתכלים במגילת אסתר יש הרבה מאוד דברים שמקבלים באופן הזה פנים חדשות, מהדבר הזה שהדבר "נכתב לפני המלך" או "ניתן לפני המלך", עד לעניין שממנו למדו הרבה דברים: ש"אין לבוא אל שער המלך בלבוש שק", שפירשו אותו למעלה ולמטה, לאו דווקא לגבי המלך אחשורוש. אותו דבר יש על אסתר שהיא באה לפני המלך, והיא מופיעה תמיד כאחד הסמלים של כנסת ישראל, ועל אסתר דרשו את כל מזמור כ"ב בתהלים: "למנצח על איילת השחר", שבכמה מקומות ובכמה מנהגים זהו באמת המזמור של פורים ואומרים אותו בפורים, שכל כולו מדבר על אסתר בבואה לפני המלך, ואסתר היא איילת השחר,

כי הנה במתן תורה כתיב: "פנים בפנים דיבר הוי"ה", שהיה הקב"ה עם כנסת ישראל בבחינת פנים בפנים, וכן היה כל זמן בית המקדש (אך לא היה בבחינת "דיבר ה").

יש גם צד אחר שהוא רואה את החטא כשלב אחרון בדרך מסויימת; החטא איננו תופעה חד משמעית, אלא הוא המשך של התהליך של ירידת הנפש אף על פי שמבחינת ההלכה יש חלוקה שהיא לכאורה חלוקה מאוד חדה בין מותר ואסור - מה שאסור זהו חטא ומה שמותר איננו חטא. מהבחינה הזו, יושב בן אדם ואוכל סעודה אחרי שהוא בדק שיש לה את כל ההכשרים מלמעלה ומלמטה, אז הוא אדם הגון, אדם כשר. אם הוא אכל דבר שאינו כשר, אז הוא חוטא. וכיוצא בזה בשאר דברים ובשאר הנהגות של האדם. יש דברים שאני עושה בתוך התחום ומחוץ לתחום. למרות שיש חלוקה כזו שהיא חלוקה הלכתית, זה ברור שהוא לא מחלק את העולם בצורה הזו. החלוקה שלו היא לא חלוקה שמנמיכה את הסף של החטא, אלא להיפך היא מגביהה אותו. בסופו של דבר, החלוקה שלו בין העולם של קדושה לעולם של הלא-קדושה היא לא בנקודה של המותר והאסור, אלא בנקודת החציצה של הקדוש ושאינו קדוש. למעשה יוצא שזהו שינוי מהותי ברמת הדברים. כאשר אני עושה את החציצה בין מותר ואסור, יוצא שיש דברים שאסור לעשות וכל שאר הדברים הם בגדר ההיתר. כשהוא בונה את החציצה, בספר התניא ובספרים אחרים, הוא אומר: מה ששייך להקב"ה זוהי קדושה, מה שלא שייך להקב"ה זה סטרא אחרא, אלא שיש

שזה לא בדיוק אותו דבר אבל זו צורה אחרת של כנסת ישראל דלתתא, יש לה קודם כל עניין כזה של ירידה, שהירידה הכוללת אינה קשורה דווקא לחטא. יש הבדל ניכר בין הספר הזה להרבה מאוד ספרים אחרים, ספרי מוסר רבים – וככל שהם פחות יהודים הם יותר אוהבים את העניין הזה – יש להם אובססיה לחטאים; יש ספרות מוסר לא יהודית שהיא כמעט כולה רק רשימה של חטאים, שמדברים על החטא, על החוטא, על תיקונו של החטא, על תיקונו של החוטא, ויש עולם שלם שהוא בנוי ומבוסס על תפיסת החטא וכל מה שקשור בה. כאן, למרות שהוא מניח שקורה בעולם שאנשים חוטאים, מכיוון שהוא שמע מספיק סיפורים של אנשים אחרים לדעת גם בפרטות איך אנשים חוטאים, אבל עיקר הבעיה שלו איננו החטא. גם כשהוא מדבר על נפילה, היא לא הנפילה של החטא, אלא, הבעיה המרכזית שלו, היא הנפילה של המצב האנושי.

אפשר לומר שיש לכך שתי סיבות, הראשונה היא שהוא רוצה לעסוק בפנים של מעלה; להתעסק בחטאים זה בכל אופן יהיה עניין מלוכלך, זה בכל מקרה עניין של לכלוך, אז לשם מה להתעסק בזה? ולכן הוא עוסק ברמה גבוהה יותר שהיא לא רמת החטא אלא היא הנפילה בדרגה אחרת.

שעושים גם בבתי הספר. אני עושה חלוקה בין מי שנכשל למי שעבר, ואני עושה את החלוקה בנקודה מסוימת, בחמישים ושישה אחוזים וכיוצא בזה; מי שלא עבר את זה – הוא נכשל, ומי שעבר – עבר, זה עדיין לא אומר שכל הציונים למעלה מ-56 הם בדיוק שווים זה לזה. יתר על כן, אני עדיין יכול להגיד שציונים כאלה וכאלה הם ציונים לא משביעי רצון, ואז אני עושה את החלוקה בין מה שנקרא ציונים טובים וציונים רעים, שהיא חלוקה יותר גבוהה בין מי שנכשל למי שעבר.

הנפילה הבסיסית היא הנפילה הכללית, נפילת האדם מתחילה בעצם מזה שהאדם נולד, מזה שהנשמה נכנסת בתוך גוף. זו היא הנפילה הראשונה, שהנשמה נמצאת בתוך הגוף, בתוך הנפש הבהמית, וזוהי נקודת הירידה. לעיתים, נקודת הירידה הזו גם ממשיכה הלאה ומתגלגלת לנקודה של חטא.

פנים ואחור בנפש

כי הנה במתן תורה כתיב: "פנים בפנים דיבר הוי"ה עמכם", שהיה הקב"ה עם כנסת ישראל בבחינת פנים בפנים. וכן היה כל זמן בית המקדש, והוא מוסיף: (אך לא היה בבחינת "דיבר ה'"). ההבדל בין זמן המקדש וזמן הר סיני היה, שבזמן הר סיני היה "פנים בפנים דיבר ה' עמכם". אחרי הר סיני נשאר 'פנים בפנים' אבל הדיבור אינו קיים יותר. יוצא שבמעמד הר סיני יש דיבור בין ה' וישראל ואחרי זה אנו נשארים עומדים זה מול זה; העניין של הגלות הוא של החזרת פנים. מה זה פנים? כשאנחנו מדברים על אדם אנחנו

בסטרא אחרא שני חלקים, יש סטרא אחרא של היתר – מה שנקרא קליפת נוגה, ויש סטרא אחרא של איסור – שזה נקרא קליפות הטמאות. חלוקת העולם שלו היא לא חלוקה כזו שאומרת שאין הבדל בין חטא ללא חטא, אלא שהיא מעמידה את החציצה הבסיסית בנקודה הרבה יותר גבוהה.

בגדר הזה, מלבד שאינני יודע את המנגינה – גם אם הייתי יודע לא הייתי מנסה לקלקל אותה על ידי הדגמה... היה פעם שיר, ראיתי אותו מופיע באוסף ישן מאוד, שיר ביידיש על שלוש קבוצות בעולם היהודי: החסידים המתנגדים והאריסטוקרטים (עכשיו כבר לא קוראים להם אריסטוקרטים...). החסידים אומרים, מה שאסור – אסור, מה שמותר – לא צריך, וגם פרק משניות וגם פרק תהילים – לא מכפרים. המתנגדים אומרים, מה שאסור – אסור, מה שמותר – מותר, ופרק משניות וקפיטל של תהילים – מתקנים ומכפרים. האריסטוקרטים אומרים, מה שמותר – מותר, מה שאסור – גם כן מותר, ופרק משניות ופרק תהילים – בין כה וכה לא אומרים.

השאלה היא לא לגבי מה שאסור אלא לגבי מה שמותר. אני יכול לומר שמה שאסור – אסור, ומה שמותר – מותר. אבל יש חלוקה שבה אני אומר שמה שאסור – הוא בודאי אסור, ומה שמותר – הוא גם כן כך. כשהייתי ילד, היה לי חבר והחבר היה מגיע הביתה עם ציונים שלא היו מרוממים והוא היה מסביר להורים שלו הסבר מאוד הגיוני ש"מספיק" זה מספיק. אגב, זו חלוקה מאוד דומה לחלוקה

ופנים של הנפש דהיינו כמו על דרך משל בגשמיות, שרואים בחוש שבפנים מתגלה ונראה כל החושים: ראייה, שמיעה – לפי שהוא גילוי עיקר חיותו של האדם. מה שאין כן באחוריים שלו אינה מתגלה כי אם חיות מועט.

כך על דרך משל בנפש האדם, מה שהוא עיקר חיותה ושם רצונה וחפצה האמיתי בטבעה נקרא בבחינת פנים, מה שאין כן מה שאינו כל כך חפץ ורצון הנפש, אלא על צד ההכרח או אגב גררא ובקרירות, הרי זה נקרא בבחינת אחוריים של הנפש, שאין שם אלא חיות מועט.

והנה, בזמן בית המקדש היה כללות נפשות ישראל בטבעם נמשכים לעבודת ה', לאהבה אותו ולדבקה בו מרצונם וחפצם האמיתי, שזה עיקר וחיות הנפש ושאר צרכי העולם הזה. הגם שהיה גם כן אכילה ושתייה ומשא ומתן, מכל מקום לא היה אצלם כי אם על צד ההכרח ודרך עראי ובקרירות, שלא היה חיות הנפש בזה אלא דבר מועט. מה שאין כן בזמן שאין בית המקדש קיים הוא להפך ממש, כי טבע נפש האדם לימשך אחר צרכי הגוף ועניני עולם הזה,

רק לכיוון אחד. אם עושים חלוקה אחרת של פנים ואחור שם אין סימטריה בכלל, הסימטריה שלנו היא רק בצד אחד בלבד. בצד השני אין שום סימטריה, אלא להיפך, יש סוג של דיכוטומיה, יש את חלק הפנים שהוא החלק של החושים והוא גם החלק הפגיע יותר. החלק האחורי הוא הנספח, הוא המעטה של החלק הפנימי באופן כללי, ולכן אין שם שום פונקציה שהיא אחיונית לקיום הזה, לחיים.

החלוקה הזו של פנים ואחור, כיוצא בה כך על דרך משל בנפש האדם, מה שהוא עיקר חיותה של הנפש ושם רצונה וחפצה האמיתי בטבעה נקרא בבחינת פנים, מה שאין כן מה שאינו כל כך חפץ ורצון הנפש, אלא על צד ההכרח או אגב גררא ובקרירות, הרי זה נקרא בבחינת אחוריים של הנפש שאין שם אלא חיות מועט. מה זה נקרא פנים בנפש? פנים זה אותו חלק

יודעים מה זה, ברור שכשה' מדבר איתנו פנים אל פנים אז הכוונה אינה פנים במובן הזה שלהם.

ופנים של הנפש דהיינו כמו על דרך משל בגשמיות שרואים בחוש שבפנים מתגלה ונראה כל החושים: ראייה, שמיעה, ריח וכך הלאה, אז אלה הם הפנים, לפי שהוא גילוי עיקר חיותו של האדם, מה שאין כן באחוריים שלו אינה מתגלה כי אם חיות מועט.

אם אנו מחלקים בתוך האדם בין פנים ואחור, זה פשוט שהאדם באופן חיצוני בנוי בצורה סימטרית פחות או יותר, אם חותכים אדם מלמעלה למטה באמצע אנו מוצאים שני חלקים שהם פחות או יותר סימטריים, הסימטריה החיצונית היא כמעט גמורה, היא לא מושלמת אבל כמעט גמורה. שלא כמו למשל אצל דגים או אצל קיפודים, הסימטריה שלנו היא

של החיים שמכריחים את האדם לעשות דברים כאלה או אחרים.

פנים ואחור: בית המקדש וחורבנו

והנה, בזמן בית המקדש היה כללות נפשות ישראל בטבעם נמשכים לעבודת ה', לאהבה אותו ולדבקה בו מרצונם וחפצם האמיתי, שזה עיקר וחיות הנפש. זה נקרא שהאדם פונה אל ה' בפנים, שבחלק הפנים שלו, בחלק המהות שלו הוא פונה אל ה'. ומה פונה לעולם? לעולם הוא פונה באחוריו. ושאר צרכי העולם הזה, הגם שהיה גם כן אכילה ושתייה ומשא ומתן, גם בזמן בית המקדש אנשים אכלו ושתו ועסקו בכל מעשה ובכל מלאכה, אם כן מה היה ההבדל? מכל מקום לא היה אצלם כי אם על צד ההכרח ודרך עראי ובקרירות, שלא היה חיות הנפש בזה אלא דבר מועט. אדם צריך לעשות כך וכך דברים שהם חלק מצרכי חיים, אז הוא עושה. הוא עושה את כל העניינים השייכים לעולם הזה באותו אופן שהם בשבילו חיצוניות, שהם בשבילו דברים שהם אחוריים של הנפש. זהו זמן שבו האדם עומד אל ה' בפנים, הוא מפנה את פניו אל ה'; מה שאין כן בזמן שאין בית המקדש קיים הוא להפך ממש. כשאין בית המקדש קיים גם כן יש פנים ואחור בנפש, אבל הפנים והאחור לא מופנים באותו כיוון, כי טבע נפש האדם לימשך אחר צרכי הגוף ועניני עולם הזה. אז כשהאדם אוכל אז רואים אדם חי, כשהוא הולך ונהנה מעניני הגוף. הרי יכול להיות שהאדם מתעסק באיזה עיסוק שתיאורטית העיסוק הזה נועד לשם

שבו הנפש נמצאת בחיוניותה, וחיוניותה הוא שבזה היא חיה, את זה היא רוצה, ולזה היא משתוקקת. יש דברים אחרים שבנפש בעצמה שאדם יכול לעשות אותם או להתכוון עליהם שהם על צד ההכרח - יש דברים שונים שהאדם עושה לא משום שהוא רוצה אותם אלא משום שהוא מוכרח לעשות אותם. ההכרח הזה לא אומר שהאדם אינו עושה דברים רק על דרך ההכרח, יש אנשים שמבלים את רוב חייהם על העניין הזה של אחוריים, שהוא עושה דברים על צד ההכרח, אגב גררא. יש דברים שהאדם עושה בקרירות. יש דברים שאני רוצה אותם ויש דברים שאני עושה אותם, שאינם על צד ההכרח, אפילו דברים שאני עושה אותם כאילו מתוך רצון, אבל זה לא כל כך אכפת לי - כל זה הוא אחוריים של הנפש. זה פשוט שלכל אדם באשר הוא, וזה לא משנה מהי מהותו, מה גילו ומה מעמדו, יש דברים שבהם הוא פנים ובהם הוא אחור. יש דברים כאלה ששם הוא חי בהם, ויש דברים שהם באים אצלו מצד ההכרח או מצד אחר. יש אדם שיכול להיות שבמשך כל השנה החיים שלו הם זמן החופש, כל זמן העבודה זה רק אחוריים; למעשה הוא עובד כדי שהוא יוכל אחר כך ללכת לחופש. הוא לא להוט ללכת לעבודה, וכשהוא יושב ועושה דברים שהוא באמת רוצה אותם שם הוא מתלהט, שם הוא באמת חי בכל החיות שלו. בחלוקה הזו של פנים ואחור, יש את אותם הדברים שהם רצונה של הנפש ויש את הדברים האחרים שהם מסקנות, תוצאות, נספחים

ואפילו מה שעושה טוב וסר מרע ומעורר את האהבה לה' לדבקה בו ובתורתו, הוא מצד יגיעת הנפש שמייגע בעמל ויגיעה להתבונן בגדולת ה' ולהטות לבבו לעורר את האהבה, ונקרא 'לעשותה לאהבה' – שהאהבה זו היא על ידי קדימת עשייה בלב. ונקרא בחינה זו אחור בפנים, "כי פנו אלי עורף", פירוש: אפילו מה שפנו אלי לפנימיות שלי הוא בבחינת עורף, שהוא בחינת חיצוניות ואחוריים, שאין שם אלא חיות מועט.

את זה, ויכול להיות שבאופן חיצוני עומד לו אדם ומחייך והוא עדין מאוד וסימפטי מאוד וכל זה הוא מאמץ - שהאדם מתאמץ להכניס קצת רגש. לו הוא היה יכול ללכת לפי חפצו הוא בכלל לא היה מגיע למקום הזה; יש אנשים שצריכים לעשות כל מיני עבודות שאינן לטעמם, יש אנשים שעושים דברים שבפירוש הם לא אוהבים לעשות אותם אבל הם עושים אותם טוב. וזוהי עשיה בבחינת אחוריים, או עשיה שצריך לעבוד עליה כדי להגיע לעשות אותה כך.

איך אנשים מחלקים בין עבודה ושעשועים? דברים שאני נהנה מגופם הם שעשועים ובעבורם אני מוכן לשלם, ודברים שאני לא נהנה מגופם הם לא שעשועים ועליהם אני תובע תשלום. זה לא משנה בכלל מהו סוג המאמץ המושקע ולא מה טובת ההנאה שאני מקבל. השאלה היא מתי אני קורא לדבר שעשוע ומתי אני קורא לו עבודה, הוא למעשה תלוי במה שאני נהנה ממנו. אם אדם נהנה מדבר מסוים, אז זהו דבר שהוא חי בתוכו, וזה ההבדל הזה של פנים ואחור, זה לא ההבדל בין מה שהאדם עושה או מה שהוא עושה טוב או לא טוב. יכול להיות שיהיה אדם שעובד את ה' והוא עובד את ה' מפני שהוא יודע שכך צריך, והוא צריך להיות במאמץ כדי לעשות את

מטרה טכנית מסוימת, אבל הוא נהנה ממנו בכל רגע ורגע. אנשים עובדים בכל מיני עבודות והם נהנים מהעבודות הללו, ואפילו מה שעושה טוב וסר מרע ומעורר את האהבה לה' לדבקה בו ובתורתו, הוא מצד יגיעת הנפש שמייגע בעמל ויגיעה להתבונן בגדולת ה' ולהטות לבבו לעורר את האהבה; זה לא אומר שבזמן שאינו זמן המקדש אנשים לא עושים את הדברים, אלא הם עושים אותם מתוך מאמץ ומתוך רצון להגיע לדברים מסוימים. אז האדם יכול להביא את עצמו לזה, כמו שאנשים עושים כל מיני דברים שהם לא במיוחד רוצים לעשות.

מהו היחס של פנים ואחור? יש מישהו שאני שמח לראות אותו בשמחה פנימית; אם זה הדדי, אז כשאני רואה אותו אז זה פנים בפנים. יש אנשים שאני לא רוצה לראות אותם, לא מעוניין לראות אותם, או אני אפילו לא סובל לראות אותם אבל אני צריך - מפני צרכים חברתיים, צרכים פרנסתיים, צרכים מוסריים - יכול להיות שאני אעשה מאמץ. זה ברור שאותו אדם שלפגישה מסוימת הוא רץ, לפגישה אחרת הוא הולך באופן אחר. אנשים בכל זאת עושים הרבה פגישות, הרבה מגעים בין אישיים, שהם באופן מסוים מפנים אחור, מבחינת הנפש שלהם הם לא פונים פנים בפנים. אלא מה? אדם צריך לעשות

כנסיות ולבתי מדרשות. זה קורה שהאדם ששקוע במחשבות, אז הרבה פעמים הוא מוצא את עצמו בדיוק באותו מקום ובאותה כתובת שהוא רצה להיות בה. אדם שרוצה להיות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות מוצא את עצמו שם.

ונקרא לעשותה לאהבה, שהאהבה זו היא על ידי קדימת עשייה בלב. אדם צריך לעורר את עצמו עד שהוא מגיע להחלטה שהוא צריך לעשות כך וכך, אבל הוא עושה את זה מתוך עבודה, זוהי אהבה שהוא עובד עליה כדי להגיע אליה, ונקרא **בחינה זו אחור בפנים**, וזה מה שאומר הפסוק: **"כי פנו אלי עורף ולא פנים"**, הוא מסביר **"כי פנו אלי"**, פירוש: אפילו מה שפנו אלי לפנימיות שלי הוא בבחינת עורף, שהוא בחינת חיצוניות ואחוריים שאין שם אלא חיות מועט. אפילו כשהם פונים אליי אז הם פונים אלי עורף. אני עושה פניה אבל אני עושה את זה כדרך שהאדם עושה דבר שהוא יודע שצריך לעשות את זה, שחייבים לעשות את זה, שזהו חלק מחייו והוא מביא את עצמו לעשות אותו. למרות שכל זה הוא רק בבחינה של חיצוניות, בבחינה של אחוריים, מפני שהפנים שלי, הפנימיות שלי, המקום שאליו נפשי הולכת, הוא לצד האחר. לבחינה הזו הוא קורא בחינת הנפילה.

זה, וגם אם יש לו אהבה אז זו אהבה שבאה מתוך מאמץ. בין האנשים שמבשלים יש אנשים שנהנים מזה, שאצלם זה בבחינת פנים, ויש אנשים שאצלם זה בבחינת אחוריים, וזה לא אומר שכל אלה שבשבילם זו רק מלאכה לא עושים את זה טוב, יש אנשים שעושים את זה טוב אבל הם יודעים שהם מוכרחים לעשות זאת, יש אחר שכשיהיה לו מיד זמן הוא מיד רץ אל הסירים כדי לשבת על התענוג הזה ליצור תבשיל חדש. אותם החלקים שבשביל אדם אחד הם בבחינת פנים בשביל אחר הם בבחינת אחור. אפשר לראות את ההבדל איך שני אנשים יכולים להיות דומים בדברים אחרים, באיזה אופן הם ניגשים לעשות אותו דבר, ששניהם מעריכים אותו בשוה, אלא שאצל אחד הוא בבחינת אחוריים ואצל השני הוא בבחינת פנים.

בזמן הגלות, בזמן שבו הפנים של הנפש פונה לעולם הזה, האחוריים של הנפש פונים להקב"ה, אז זה לא אומר שאין לו שום מגע, אלא הכל זה עניין של עבודה, איך אני יכול לראות ראייה חדשה של פנים ואחור. כשאני משחרר אדם ממחויבותו אז הוא יעשה מה שנוח לו, מה שנעים לו, מה שהוא חושב שזה אמת. יש תיאור על דוד המלך על העניין הזה שאומר: כשהייתי רוצה ללכת למקום מסויים הייתי מוצא שרגלי מוליכות אותי לבתי

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: ₪ 2

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

